

TUDOMÁNYTÖRTÉNET

Murádin László

(1930–2022)

Életének 92. évében, február 9-én elhunyt Murádin László kolozsvári nyelvész, nyelvjáráskutató, folyóirat-szerkesztő, az erdélyi magyar dialektológia, nyelvművelés és nyelvi ismeretterjesztés kiemelkedő alakja. 80. születésnapján folyóiratunk rövid pályaképpel emlékezett meg róla (vö. JUHÁSZ: MNy. 106. 2010: 503–505).

Murádin László nevét olvasva, hallva a szaktudományban elsősorban a nyelvjáráskutatás, a nyelvföldrajz kerül az előtérbe. De személye ismert az erdélyi újságolvasó nagyközönség előtt is: több száz ismeretterjesztő, nyelvművelő írása sokak számára jelentett utat a tudatos nyelvhasználathoz és egyben szellemi élményt, barangolást a nyelv varázslatos világában.

PÉNTEK JÁNOS professzor egyik pályarajzában a nyelvjáráskutató Murádin László az erdélyi nyelvi tájak terepmunkásként emlegeti (Murádin László. Erdélyi magyar nyelvészek 1. MTA Kolozsvári Akadémiai Bizottsága, Kolozsvár, 2015. 6). Érzékletes, sokat mondó besorolás, hiszen rajta kívül biztosan nincs olyan nyelvész, aki ennyi erdélyi, partiumi, moldvai magyar faluban kutatott volna, hiszen önmagában A romániai magyar nyelvjárások atlasza is, amelynek anyagát végül egyedül kellett összegyűjtenie, 136 települést jelent. De készített saját táji nyelvatlaszt is az Aranyos vidékéről, és állandó résztvevője volt a kolozsvári egyetem magyar nyelvészeti tanszéke moldvai és székelyföldi terepmunkáinak.

Élete fő műve – ahogy Szabó T. Attilának az Erdélyi magyar szótörténeti tár – A romániai magyar nyelvjárások atlasza 11 monumentális kötete. Ennek még Szabó T. Attila és munkatársai rakták le az alapjait, és önálló kutatócsoportra tervezték a megvalósítását. A két munkatársat azonban az ötvenes években politikai okokból eltávolították, így a velük együtt felvett Murádin Lászlóra maradt a hatalmas gyűjtő és adatrendező munka elvégzése. A kilátástalannak tűnő feladatot azonban Murádin hősies erőfeszítéssel elvégezte. A kézirat a rendszerváltozás után került Kolozsvárról Budapestre, ahol egy ELTE-s kutatócsoport alakult a kiadására. Az 1995-től 2010-ig tartó kiadási folyamat állandó pályázással, kísérletezéssel és új nyelvtechnológiai eljárások kidolgozásával is járt, így egyik ösztönzője lett a 21. századi modern magyar nyelvföldrajz kibontakozásának.

A dialektológia azonban nem ér véget megbízható nyelvi adatok összegyűjtésével és kiadásával! A nyelvföldrajzi anyag értékelése, esettanulmányokban és monográfiákban való feldolgozása jelenti ennek a munkának a betetőzését. Murádin László ebben is jeleskedett, hiszen már az atlasz kéziratának az előkészítése során számos kisebb-nagyobb tanulmányt publikált a kolozsvári Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények hasábjain. Ebből a bő gyűjteményből később egy reprezentatív válogatás is készült Erdélyi magyar nyelvföldrajz címmel (2010).

Murádin László másik közismert arca a nyelvművelő, a tudományos ismeretterjesztő. Részen önálló nyelvi rovatok működtetőjeként, részen cikksorozatok írójaként több erdélyi napi- és hetilap munkatársa volt. Ebbéli színvonalas tevékenységét élete végéig

folytatta, a könyvkiadási lehetőségek egyre kedvezőbb alakulása révén pedig sorra rendezte sajtó alá kisebb írásait. Ezek a nyelvi „miniatűrök” önmagukban is nagyon tanulságosak, de még erősebb hatást fejtenek ki csokorba kötve. Néhány kötet cím, amely válogatott írásait tartalmazza: *A szavak titka* (1977); *Szavak színeváltozása* (1983); *Anyanyelvünk ösvényein* (1996); *Ki volt az a bizonyos Deákné?* (2003); *Anyanyelvi mozaik* (2004); *Babér és borostyán* (2012); *Hókuszpókusz* (2014).

Murádin László kevésbé ismert tevékenysége a szerkesztői. A Román Tudományos Akadémia magyar nyelvű folyóiratának, a Kolozsváron megjelenő Nyelv- és Irodalomtudományi Közleményeknek 2007-től 2016-ig volt a főszerkesztője, de ő vitte a vállán a periodikát már 1968-tól, amikor szerkesztőségi titkárként lépett be a folyóirat stábjába. Ismerte szinte az egész kortárs erdélyi – sőt magyarországi – humán értelmiséget, kedves, barátságos, empatikus személyiséggel bárkit megnyert a jó ügyek szolgálatára.

Munkásságát több kitüntetéssel is elismerték: Csűry Bálint-émlékérem (1974), Bogdan Petriceicu-Haşdeu-díj (1996), az Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége Nyelvörzés díja (2000), az Anyanyelvápolók Szövetsége Lőrincze-díja (2002), A Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (2011), A Tudomány Erdélyi Mestere díj (2015). Halálával fájó veszteség érte nemcsak az erdélyi, hanem az egész magyar tudományt és tudománynépszerűsítést.

JUHÁSZ DEZSŐ

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

SZEMLE

Forgács Tamás, Történeti frazeológia

A történeti szólás- és közmondáskutatás kézikönyve

Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 218. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2021. 476 lap

1. A frazeológia báját az állandósult szókapcsolatok rendkívül színes, művelődéstörténeti érdekességeket rejtő és szeszélyesen változó „bujá tenyészeté” (HADROVICS 1995: 25) adja. Mivel azonban nem egy jól körvonalazható nyelvi-nyelvtudományi szint, hanem a szótani, szó szerkezet-tani és mondattani mellett hangtani, alaktani, szemantikai, stilisztikai, pragmatikai, szociolingvisztikai, sőt kontaktológiai, kontrasztív, kognitív és kulturális (antropológiai) nyelvészeti vonatkozásai is bőven vannak, ráadásul szinkrón és történeti nézőpontból egyaránt, áttekintése, rendszerezése nagy kihívás. Bájától megfosztani nem érdemes és nem szerencsés csak azért, mert az valakinek „nem elég komoly” vagy „nem tiszta” nyelvészet. Ellenkezőleg: mint azt a kötet szerzője a tudománynépszerűsítés fórumain is el szokta mondani, még mindig nem használja ki igazán sem a közoktatás, sem a felsőoktatás a frazeológia vonzerejét a nyelvészet megkedveltetésében, holott a szótárszerű feldolgozások, eredetfejtő munkák iránt láthatóan folyamatos a közönségigény, és nincs is belőlük hiány (l. pl. a Tinta Könyvkiadó e tárgyú kínálatát). A kutatásnak ugyan-